

تلمیس از بلیس

مؤلف:

علامہ عبدالرحمان بن الجوزی

مترجمان:

شعیب علی خواجہ

فاطمہ رشیدی

www.letab.ir

www.letab.ir

www.letab.ir

سرشناسه	:	ابن جوزی، عبدالرحمن بن علی، ۵۰۸ - ۵۹۷ ق.
عنوان قرارداد	:	تلبیس ابلیس، فارسی
عنوان و نام پدیدآور	:	تلبیس ابلیس / تالیف عبدالرحمان بن الجوزی؛ مترجمان: شعیب علی خواجه، فاطمه رشیدی.
مشخصات نشر	:	سندج: آراس، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	:	۵۲۲ ص.
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۷۶۸۲-۵۵-۵
وضعیت فهرست نویسی	:	فیا
موضوع	:	اسلام -- فرقه ها -- عقاید
شناسه افزوده	:	علی خواجه، شعیب، ۱۳۶۲ - مترجم
شناسه افزوده	:	رشیدی، فاطمه، ۱۳۷۰ - مترجم
رده بندی دکره	:	۱۳۹۵ تا ۸۰۴۱ الف BP۲۳۶
رده بندی دیو	:	۲۹۷/۵
شماره کتابشناسی ملی	:	۴۵۰۰۳۴۲

سازمان اسناد و کتابخانه ملی

سازمان اسناد و کتابخانه ملی

تلبیس ابلیس

نویسنده: علامه عبدالرحمان بن الجوزی

مترجمان: شعیب علی خواجه، فاطمه رشیدی

طراح جلد: شعیب محتجب ری

صفحه آرای: امیر نحوی (۱۸۱۷۰۰۰۴۲)

ناشر: آراس - حافظ ابرو

نوبت چاپ: اول، بهار ۱۳۹۶

تیراژ: ۱۰۰۰

قیمت: ۱۸۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۶۸۲-۵۵-۵

آدرس: تایباد، خیابان جامی، کتابفروشی سنت

+۹۸-۵۱-۵۴۵۳۵۳۱۰

+۹۸-۹۱۵۱۲۶۱۳۹۹

ehafezabru@gmail.com

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه‌ی مترجم.....	۱۳
زندگی نامه ابن جوزی.....	۱۷
نسب و ولادت.....	۱۷
اساتید و تحصیل.....	۱۷
شاگردان.....	۲۲
زندگی و وفات.....	۲۲
تألیفات.....	۲۳
معرفی کتاب.....	۲۵
مقدمه‌ی نویسنده.....	۲۹
اهداف بحث پیامبران.....	۳۰
فصل اول: سفارش به همراهی با سنت و جماعت.....	۳۳
فصل دوم: نکوهش بدعت و اهل آن.....	۳۹
لزوم پیروی از روش اهل بهشت.....	۴۴
تقسیم بندی اهل بدعت.....	۴۵
فصل سوم: برحذر داشتن از فتنه‌ها و نیرنگ‌های ابلیس.....	۵۳
همراهی یک شیطان با هر انسان.....	۶۶
جریان شیطان همچون خون در رگ آدمی.....	۶۷
پناه بردن به الله ﷻ از شر شیطان.....	۶۸
فصل چهارم: ماهیت تلبیس و غرور.....	۷۰
فصل پنجم: تلبیس ابلیس در عقاید و آیین‌ها.....	۷۳
تلبیس ابلیس بر سوفسطائیان.....	۷۳
تلبیس ابلیس بر فیلسوفان.....	۷۵

۷۶	 تلبیس ابلیس بر دهریان
۷۷	 تلبیس ابلیس بر طبیعت گرایان
۷۹	 تلبیس ابلیس بر دوگانه پرستان
۸۱	 تلبیس ابلیس بر فیلسوفان و پیروانشان
۸۵	 مذهب فیلسوفان
۸۷	 تلبیس ابلیس بر اصحاب هیاکل
۸۹	 تلبیس ابلیس بر بت پرستان
۹۰	 شروع تلبیس ابلیس بر بت پرستان
۱۰۰	 تلبیس ابلیس بر آتش پرستان، خورشیدپرستان و ماه پرستان
۱۰۲	 تلبیس ابلیس بر افراد دوران جاهلیت
۱۰۶	 تلبیس ابلیس بر منکران نبوت
۱۱۳	 تلبیس ابلیس بر یهودیان
۱۱۶	 تلبیس ابلیس بر مسیحیان
۱۱۸	 تلبیس ابلیس بر صابئی ها
۱۱۹	 تلبیس ابلیس بر مجوسیان
۱۲۲	 تلبیس ابلیس بر ستاره شناسان
۱۲۳	 تلبیس ابلیس بر منکران رستاخیز
۱۲۵	 شروع بت پرستی
۱۲۶	 تلبیس ابلیس بر معتقدان به تناسخ
۱۲۷	 تلبیس ابلیس بر مسلمانان در زمینه ی عقاید و آیین ها
۱۳۸	 تلبیس ابلیس بر خوارج
۱۴۷	 دیدگاه خوارج
۱۴۸	 تلبیس ابلیس بر روافض
۱۵۱	 تلبیس ابلیس بر باطنی ها
۱۵۵	 نقد مذهب باطنی ها و انگیزه ی آنان از بدعت
۱۵۷	 گوشه ای از عقاید باطنی ها
۱۶۳	 فصل ششم: تلبیس ابلیس بر دانشمندان در علوم متفاوت

۱۶۳	تلیس ابلیس بر قاریان
۱۶۶	تلیس ابلیس بر محدثان
۱۷۲	تلیس ابلیس بر فقیهان
	تلیس ابلیس بر فقیهان با وارد ساختن آنان در جدل و گفتار فیلسوفان و اعتماد بر امور
۱۷۳	خود ساخته
۱۷۸	تلیس ابلیس بر واعظان و قصه گوین
۱۸۱	تلیس ابلیس بر زبان شناسان و ادیبان
۱۸۴	تلیس ابلیس بر شاعران
۱۸۵	تلیس ابلیس بر عالمان کامل
۱۸۹	فصل هفتم: تلیس ابلیس بر حاکمان و پادشاهان
۱۹۵	فصل هشتم: تلیس ابلیس بر انواع عابدان
۱۹۵	تلیس ابلیس در عبادت
۱۹۶	تلیس ابلیس در وضو
۱۹۹	تلیس ابلیس در اذان
۱۹۹	تلیس ابلیس در نماز
۲۰۷	تلیس ابلیس در قرائت قرآن
۲۰۷	تلیس ابلیس در روزه داری
۲۰۹	تلیس ابلیس در حج
۲۱۰	تلیس ابلیس در توکل
۲۱۱	تلیس ابلیس بر مجاهدان
۲۱۴	تلیس ابلیس بر امر کنندگان به نیکی و بازدارندگان از بدی
۲۱۷	فصل نهم:
۲۱۷	تلیس ابلیس بر پارسایان و عابدان
۲۳۱	فصل دهم:
۲۳۱	تلیس ابلیس بر صوفیان
۲۳۲	نقد روش های صوفیان
۲۴۱	اعتقادات باطل و زشت صوفیان

- ۲۴۱ تلیس ابلیس در سماع و غیر آن
- ۲۴۷ تلیس ابلیس در طهارت صوفیان
- ۲۴۷ تلیس ابلیس در نماز صوفیان
- ۲۴۸ تلیس ابلیس در مسکن صوفیان
- ۲۴۹ تلیس ابلیس بر صوفیان در بردن از اموال
- ۲۵۷ صبر بر فقر و بیماری
- ۲۶۳ تلیس ابلیس بر صوفیان در زمینه‌ی لباس
- ۲۸۲ تلیس ابلیس بر صوفیان در خوردن و نوشیدن
- ۲۸۵ خوردن گوشت
- ۲۸۶ تبیین اثتباهاات صوفیان
- ۲۹۰ صوفیان و سستی
- ۲۹۵ بیان چندین حدیث در تبیین اثتباهاات صوفیان
- ۲۹۹ تلیس ابلیس بر صوفیان در کمال ماع، رقص و وجد
- ۳۰۶ دیدگاه امام احمد
- ۳۰۷ دیدگاه امام مالک
- ۳۰۷ دیدگاه امام ابوحنیفه
- ۳۰۸ دیدگاه امام شافعی
- ۳۰۹ دلایل تحریم موسیقی و نوحه خوانی
- ۳۱۶ شبهه‌های موافقان موسیقی
- ۳۳۰ موسیقی از دیدگاه صوفیان
- ۳۳۲ تلیس ابلیس بر صوفیان به‌وسیله‌ی وجد
- ۳۴۸ تلیس ابلیس بر صوفیان در همراهی با نوجوانان
- ۳۶۰ فایده‌ی علم
- ۳۶۲ دوری از پسران بی ریش
- ۳۶۳ همنشینی با نوجوانان
- ۳۶۴ پیامد نگاه به پسران بی ریش
- ۳۶۵ تلیس ابلیس بر صوفیان در ادعای توکل و بردن از اسباب و دوری از ثروت

- تلبیس ابلیس بر صوفیان در ترک دارو و درمان ۳۷۸
- تلبیس ابلیس بر صوفیان در ترک نماز جمعه و جماعات و انتخاب گوشه نشینی ۳۷۹
- نهی از تنهایی ۳۸۰
- تلبیس ابلیس بر صوفیان در تظاهر به خشوع، سر فروافکندن و ادعای پاکی ۳۸۱
- تلبیس ابلیس بر صوفیان در ازدواج نکردن ۳۸۴
- پیامدهای ازدواج نکردن ۳۸۸
- تلبیس ابلیس بر صوفیان در نخواستن فرزند ۳۸۹
- تلبیس ابلیس بر صوفیان در سیر و سیاحت ۳۹۰
- تلبیس ابلیس بر صوفیان در رفتن به بیابان بدون توشه ۳۹۲
- برخی از کارهای خلاف، شرع صوفیان در سیر و سفرها ۳۹۷
- تلبیس ابلیس بر صوفیان هنگام بازگشت از سفر ۴۱۲
- تلبیس ابلیس بر صوفیان هنگام وفات کسی از آنان ۴۱۴
- تلبیس ابلیس بر صوفیان در پیام حق علم ۴۱۶
- تلبیس ابلیس بر تعدادی از صوفیان در دفن کردن و به آب انداختن کتابها ۴۲۲
- تلبیس ابلیس بر صوفیان در انکار نمودن اهل علم ۴۲۷
- تلبیس ابلیس بر صوفیان با اظهار نظر در مسائل علم ۴۲۹
- نمونه‌هایی از سخنان صوفیان در مورد قرآن کریم ۴۲۹
- تلبیس ابلیس بر صوفیان در شطح و کفرگویی ۴۴۲
- برخی از کارهای بد صوفیان ۴۵۴
- دیدگاه برخی از بزرگان تصوف در مورد فرقه‌ی ملامتیه ۴۷۱
- اباحی گرایان در پوشش صوفیان ۴۷۲
- فصل یازدهم: تلبیس ابلیس بر دینداران با کارهایی شبیه کرامت ۴۹۲
- ترس خردمندان از امور شبیه کرامت ۴۹۸
- حکایاتی دروغین در مورد کرامت ۴۹۹
- روش صوفیان در کفرگویی و ادعاهای آنان ۵۰۱
- دروغ‌بافی‌های حلاج و ابن شباس ۵۰۱
- فصل دوازدهم: تلبیس ابلیس بر عوام الناس ۵۰۵

- ۵۰۵..... تلبیس ابلیس بر عوام الناس از طریق تفکر در ذات الله ﷻ
- ۵۰۷..... مخالفت عوام الناس با عالمان و ترجیح دادن عابدان بر آنان
- ۵۰۷..... بدگویی از عالمان
- ۵۰۸..... بزرگداشت زاهدنماها
- ۵۰۸..... افسارگسیختگی در انجام گناهان
- ۵۱۱..... مغرور شدن به نسب
- ۵۱۳..... تکیه بر یک ویژگی خوب و غافل شدن از اعمال دیگر
- ۵۱۳..... تلبیس ابلیس بر افراد ولگرد با گرفتن مال مردم
- ۵۱۴..... انجام نوافل و ترک فرائض
- ۵۱۵..... حضور در مجالس بکر
- ۵۱۵..... ثروتمندان
- ۵۱۹..... تلبیس ابلیس بر فقیران
- ۵۲۰..... تلبیس ابلیس بر عمره مردم
- ۵۲۴..... تلبیس ابلیس بر زنان
- ۵۲۷..... فصل سیزدهم: تلبیس ابلیس بر عمره مردم از طریق طولانی کردن آرزوها

مقدمه‌ی مترجم^۱

أَحْمَدُ اللَّهِ حَمْدًا كَمَا يَنْبَغِي لِكَرَمِ وَجْهِهِ وَعِزِّ جَلَالِهِ، وَأَسْتَعِينُهُ إِسْتِعَانَةً مِّنْ لَّا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِهِ، وَأَسْتَهِدُّ بِهَدَايِ الَّذِي لَا يَضِلُّ مَن أَنْعَمَ بِهِ عَلَيْهِ، وَأَسْتَغْفِرُهُ لِمَا أَزَلْتُ وَمَا أَخْرْتُ، إِسْتِغْفَارَ مَن يَقْرَأُ بِعِبَادَتِهِ، وَيَعْلَمُ أَنَّهُ لَا يَغْفِرُ ذَنْبَهُ وَلَا يُنْجِيهِ مِنْهُ إِلَّا هُوَ، وَأَشْهَدُ أَنَّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، الَّذِي قَدْ بَلَغَ الرِّسَالَةَ، وَأَدَّى الْأَمَانَةَ، وَنَصَحَ الْأُمَّةَ، وَكَشَفَ اللَّهُ بِهِ الْغُمَّةَ، وَجَاهَدَ فِي اللَّهِ نَوْحَ جِهَادِهِ، وَتَرَكْنَا عَلَى الْمَحْجَّةِ الْبَيْضَاءِ لَيْلَهَا كُنْهَارُهَا لَا يَزِيغُ عَنْهَا إِلَّا هَالِكٌ، وَفَقَّنَا اللَّهُ وَأَيَّامُكُمْ لِاتِّعَازِ سُنَّتِهِ، وَخَشَرْنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي زُمْرَتِهِ، وَجَعَلْنَا مِنْ أَهْلِ شَفَاعَتِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ (صَحَابَهُ جَمْعِينَ؛ أَمَّا بَعْدُ) ...

بدون تردید رسول الله ﷺ با رساندن پیام الهی به صورت کامل، راه هدایت و حقیقت را برای صحابه رضی الله عنهم روشن ساخت و آنان نیز صادقانه از وی پیروی نمودند تا اینکه پس از نبرد صفین، فتنه‌ی خوارج ظهور کرد و بدعت و الحاد قدریه و فرقه‌های دیگر در دوران برخی از صحابه؛ همچون ابن عمر، ابن عباس، انس و دیگران رضی الله عنهم سر بر آورد و در ادامه نیز انحرافات و خرافات فرارانی بسط فرقه‌های جهمیّه، جبریّه، مشبّهه، مجسمه، قرامطه، صوفیان افراطی و ... بر روی آورد و سلف صالح در ردّ خرافات و ادعاهای آنان، تلاش‌های زیادی انجام دادند.

حافظ و مفسر، فقیه، مورخ و واعظ معروف؛ علامه ابن جوزی ابوالفرج جمال‌الدین عبدالرحمان بن علی بن محمد بن علی بن عبدالله بن حمادی بن محمد بن جعفر جوزی قرشی تیمی بکری بغدادی رضی الله عنه (۵۰۸ - ۵۱۲ هـ / ۱۱۱۴ - ۱۱۱۸ م.) یکی از آن افراد بزرگ و دلسوز بود که سخنان پرمحتوا و تألیفات گرانسنگ وی، بسیار مشهور و مفید و با ارزش هستند؛ از جمله کتاب «تلبیس ابلیس» وی که باید گفت در این

زمینه، شاهکار است.

نویسنده در کتاب مذکور، ابتدا مردم را تشویق به پیروی از قرآن و سنت و همراهی با جماعت نموده، سپس سخنانی در نکوهش بدعت و مبتدعه آورده و پس از آن، ترفندهای شیطان علیه افراد نادان؛ از جمله برخی از فیلسوفان، ملحدان، حاکمان و والیان، عابدان و زاهدان، صوفیان و اهل علم و عوام الناس را یادآور شده و در اغلب موارد، با دلایلی محکم و بسیار شفاف به ردّ اشتباهات و ادعاهای این افراد که ناشی از وسوسه‌های شیطانی و نفسانی است، پرداخته و حتی تعدادی از معاندان و فقیهان را به سبب طرفداری از بدعت و ترک سنت، نکوهش کرده است.

وی شدیداً ترین انتقادات را از صوفیان داشته و بیشترین بدعت‌ها را از آنان دانسته تا جایی که بزرگترین فصل کتابش را به «تلبیس ابلیس بر صوفیان» اختصاص داده است. او بدعت‌گری صوفیان را برخاسته از بیسوادی و بی‌اعتنایی آنان به فهم قرآن و سنت دانسته و می‌گوید که این افراد، علم شریعت را علم ظاهر و هوای نفسانی خویش را علم باطن نامید اند.

بدون تردید مطالعه و بررسی این کتاب، آدمی را به تعجب واداشته و باعث می‌شود که انسان پاسخ بسیاری از سوالات را درباره‌ی علل پیدایش فرقه‌های مختلف بیابد و بداند که ابلیس برای فریب سارقان، از راهی ویژه وارد می‌شود و قصد فریب تمامی افراد جامعه را دارد و تنها راه نجات از ترفندهایش، مسلح شدن به سلاح علم و تقویت ایمان و پیروی از قرآن و سنت است و سوگند به الله متعال که فهم کتاب مذکور و عمل به مطالب صحیح آن، به بسیاری از مشکلات جامعه‌ی اسلامی پایان خواهد داد و دینداران بیش از سایر افراد، نیاز به چنین کتابی دارند.

به طور خلاصه، علامه ابن جوزی «تلبیس ابلیس» را نوشت تا عموم مردم را از ترفندهای شیطان بر حذر دارد و پنهانکاری‌هایش را هویدا سازد.

کتاب مذکور برای نخستین بار، توسط آقای علیرضا ذکاوتی قراگزلو، با نثری دلنشین به زبان فارسی برگردانده شد^{۱۱} و صرف‌نظر از تلاش مترجم، لازم به ذکر

علامه عبدالرحمان بن الجوزی

۱- نک: ذکاوتی قراگزلو، علیرضا، [ترجمه‌ی فارسی] تلبیس ابلیس، تهران، مرکز نشر دانشگاهی، چاپ اول: ۱۳۶۸ش، چاپ سوم: ۱۳۸۹ش.

است که در این ترجمه، اسناد تمامی احادیث و روایات - که به باور آقای ذکاوتی، برای خواننده‌ی فارسی‌زبان فایده‌ای در بر نداشته است - به کلی حذف گردیده و در جایی که چندین حدیث شبیه به هم آمده، فقط یکی از آنها ترجمه شده و در بسیاری از موارد، مطالب متن اصلی، در حاشیه بیان گشته یا به اندک اشاره‌ای اکتفا شده است. علاوه بر این، مترجم به دفاع از باورهای خویش پرداخته و بدین منظور، مطالب فراوانی را - خواسته یا ناخواسته - حذف نموده است.^{۱۱}

با توجه به مطالب مطرح‌شده در مورد اهمیت مباحث کتاب و به سبب کاستی‌های موجود در نخستین ترجمه‌ی فارسی آن، ترجمه‌ای صحیح و کامل از این اثر ارزشمند ضروری به نظر می‌رسد و به همین علت، تلاش شده تا در دومین ترجمه‌ی فارسی، ایرادات و اشتباهات، تصحیح و موارد ناقص، تکمیل گردد. در ترجمه‌ی پیش رو، تنها چند راوی آخر سندها آورده شده تا این کار، خواننده را در فهم بهتر مطالب داری، یازد، ولی در عوض، تخریج احادیث، با استفاده از شرح و تعلیق: عبدالرزاق المهدی، صورت گرفته و نیز برای تصحیح تعدادی از کلمات و ترجمه‌ی دقیق‌تر مطالب، از تفسیر هیشم جمعه هلال^{۱۲} و چندین نسخه‌ی موجود در اینترنت استفاده شده است.

الله تعالی علامه ابن جوزی را پاداش دهد و تألیف و ترجمه‌ی آن را قبول فرماید و ما را از شر ابلیس، حفاظت نماید و به امید آنکه ترجمه‌ی این کتاب مهم، از مصداق‌های تلبیس ابلیس نباشد.

و لله الحمد أولاً و آخراً علی ما أنعم به علينا من التوفيق في جمع هذا الرطب و الیابس و إخراجہ. فإن أحسننا فهو فضل الله من حيث لم نحتسب. و إن أساننا فهو من أنفسنا عالمین بأنہ لیس أول خطأ وقع فيه الإنسان. لأن الکمال لله وحده.

۱- برای اطلاعات بیشتر، از طریق رایانامه‌ی فوق، با مترجم مکاتبه نمایید.

۲- نک: المهدی، عبدالرزاق، [شرح و تخریج احادیث] تلبیس ابلیس، ریاض، دار المغنی، الطبعة الأولى، ۱۴۱۹ق.

۳- نک: جمعه هلال، هیشم، [شرح و تعلیق] تلبیس ابلیس، بیروت، دارالمعرفه، الطبعة الأولى، ۱۴۲۵ق.